

Mariana Morărașu

Limba noastră, o comoară

Părți de vorbire și părți de propoziție

– caiet de lucru –

Clasele a III-a și a IV-a

Elev(ă) _____

Clasa _____
Școala _____

**Editura Taida
Iași**

Argument

Structurată pe părți de vorbire și părți de propoziție, lucrarea se adresează elevilor din învățământul primar. Caietul de lucru vine cu o varietate de exerciții care pot fi rezolvate fără dificultate, dar și cu noțiuni privind cunoștințele despre limba română, comoara poporului nostru.

Exercițiile propuse spre rezolvare sunt înlănțuite logic și urmăresc însușirea corectă a analizei gramaticale și formarea deprinderilor de exprimare și de scriere corectă în limba română.

Textele selectate corespund particularităților de vârstă ale copiilor și sunt atractive, dar și instructive, urmărind prin aceasta orientarea elevilor către literatură, către lectură.

Lucrarea se dorește a fi un instrument de lucru pentru elevi, atât în sala de clasă, cât și acasă.

Autoarea

Cuprins

Argument	3
I. PĂRȚI DE VORBIRE	
1. Substantivul – exerciții de recunoaștere	5
• Felul substantivelor	8
• Numărul substantivelor	11
• Genul substantivelor	15
• Funcțiile sintactice ale substantivelor	18
Test 1. Test 2	21
2. Adjectivul – exerciții de recunoaștere	25
• Acordul adjectivului cu substantivul	28
• Funcțiile sintactice ale adjectivului	31
Test 3. Test 4	34
3. Pronumele personal – exerciții de recunoaștere	38
• Numărul, persoana și genul pronumelui	40
• Pronumele personal de politețe	43
• Funcțiile sintactice ale pronumelui personal	45
Test 5. Test 6	47
4. Numeralul – exerciții de recunoaștere	51
• Funcțiile sintactice ale numeralului	55
Test 7. Test 8	57
5. Verbul – exerciții de recunoaștere	61
• Numărul și persoana verbului	64
• Timpurile verbului	66
• Funcțiile sintactice ale verbului	
• Funcția sintactică de predicat verbal	69
• Funcția de predicat nominal	72
Test 9. Test 10	74
II. PĂRȚI DE PROPOZIȚIE	
1. Subiectul	78
Test 11. Test 12	82
2. Predicatul	86
Test 13. Test 14	90
3. Atributul	94
Test 15. Test 16	97
4. Complementul	101
Test 17. Test 18	105
Test final 1. Test final 2	109

Părți de vorbire

Substantivul

- exerciții de recunoaștere -

Substantivul este partea de vorbire care denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii, acțiuni, însușiri, stări sufletești.

1. Subliniază substantivele din textele de mai jos și scrie „s“ dedesubtul lor.

a) „Bătrânul luă pe ciobănaș de mână. Apăru atunci o deschizătură plină de o strălucită lumină. Bâta din mâna lui se prefăcuse într-o nuielușă neagră și tremurătoare. Se aflau aici comori nemaivăzute. Bani de aur, pietre nestemate scăpărau scânteii de toate culorile.“

(V. Eftimiu – *Fluierul ciobănașului*)

b) „Gheata porni pe uliță în căutarea surorii ei. Ca să vadă cât e ceasul, se urcă pe un gard și se uită în geamul unei ceasornicării.“

(Călin Gruia - *Ghetele*)

c) „În poienile ocolite de sălcii, stătea tăcerea ca un abur.“

(M. Sadoveanu – *Tot despre învățătorul meu*)

d) „Vezi rândunelele se duc
Se scutur frunzele de nuc
Se lasă bruma peste vii...“

(M. Eminescu – *De ce nu-mi vii*)

e) „Sub mângâierea-i ușoară și trecătoare, florile își apleacă spre pământ fruntea lor drăgălașă.“

(C. Hogaș - *Singur*)

Numărul substantivelor

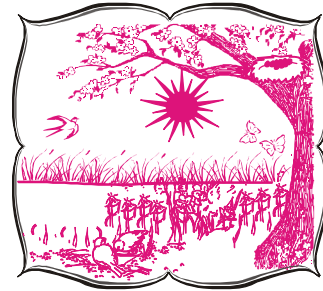
Substantivul are două numere:

- ⇒ **singular**, care denumește un singur obiect (ex. penar, aur);
- ⇒ **plural**, care denumește mai multe obiecte (ex. zori, cai, cărți).

1. Subliniază substantivele din textele date.

- ❖ „Zările, de farmec pline,
Strălucesc în luminiș;
Zboară mierlele-n tufiș
Și din codri noaptea vine
Pe furiș.“

(George Coșbuc – *Noapte de vară*)

- ❖ „Vântul nu adia. Pretutindeni plutea neclintită mireasma proaspătă a pământului arat.“

(Mihail Sadoveanu – *Într-o zi de primăvară*)

2. Completează tabelul cu substantivele subliniate de tine la exercițiul 1.

substantive la numărul singular	substantive la numărul plural

3. Scrie substantivele la numărul plural.

- perdea - _____; țară - _____;
masă - _____; furtună - _____;
os - _____; tablou - _____.

4. Trece substantivele la numărul singular.

- rădăcini - _____; săgeți - _____;
stoluri - _____; oglinzi - _____;
cozi - _____; vâlcele - _____.

Test 6

Se dau textele:

- a) „– Au! Au! a strigat ea. Strângi prea tare.
Îngrijorat, el a slăbit puțin cureaua.
– N-avem prea mult timp, a spus el.
Trebuie s-o ajutăm pe mama...
– Te-ai lovit?
Dar Hans se ridică în picioare râzând.“

(Mary-Elisabeth Mapes-Dodge – *Hans și Gretel*)

- b) „În aceeași clipă, a auzit zgomotul unei trăsurii; erau prietenele ei care soseau... Deși erau nerăbdătoare să vadă păpușa, ele au început prin a spune bună ziua doamnei Rean, mama Sofiei, s-au dus apoi la Sofia, care-și ținea păpușa...
– Păpușa ta este oarbă, ea nu are ochi, a spus Madeleine...“

(Contesa de Segur – *Păpușa de ceară*)

Cerințe:

1. Subliniază pronumele personale din textele date.
2. Notează numărul și persoana pronumelor personale din textul a).

3. Notează persoana pronumelor personale din textul b).

4. Înlocuiește pronumele personale din textul a) cu substantivele pe care acestea le-au înlocuit.

5. Înlocuiește pronumele personale din textul **b)** cu pronume personale de politețe.

6. Scrie pronume personale potrivite care să răspundă la întrebările din paranteze.

- Băiatul aleargă (cu cine?) _____ prin parc.
- Bunica va merge (unde?) _____ în vacanță.
- (pe cine?) _____ o ajută mama la lecții.

7. Alcătuieste enunțuri în care pronumele personal **ei** să aibă funcția sintactică de subiect, atribut, complement și nume predicativ.

8. Scrie ce parte de vorbire determină pronumele personale din textul **b)**:

- ei - _____
- ta - _____

9. Înlocuiește substantivul subliniat cu un pronume personal de politețe.

- Bunicul oferă copilului o minge.

Funcția în propoziție a verbului „a fi” când nu exprimă existența. Funcția de predicat nominal

1. Subliniază predicatele nominale și unește cu grupul din care sunt formate (verb + nume predicativ = adjectiv; verb + nume predicativ = substantiv; verb + nume predicativ = pronume; verb + nume predicativ = numeral).

- ♣ Ion este elev. verb + adjectiv
- ♣ Părerea este a celor trei. verb + substantiv
- ♣ Caietele sunt ale lui Mircea. verb + numeral
- ♣ Mașinile sunt de pompieri. verb + pronume
- ♣ Florile sunt pentru bunica.
- ♣ Amicul meu este el.
- ♣ El este al zecelea.
- ♣ Mihai este silitor.

2. Completează propozițiile ca să obții predicate nominale.

- ♣ Rochia este _____.
- ♣ Perdelele bunicii sunt _____.
- ♣ Florile din vază sunt _____.
- ♣ Cartea de pe masă e _____.

3. Alcătuieste propoziții în care predicatul nominal să fie alcătuit din verbul „a fi” și un nume predicativ exprimat prin:

♣ substantiv: _____

♣ adjectiv: _____

♣ pronume: _____

♣ numeral: _____

4. Alcătuieste propoziții cu predicate nominale alcătuite din verbul „a fi” și cuvintele: **curat, băiat, ea, primul**.

5. Subliniază verbele și precizează funcția sintactică (predicat verbal sau predicat nominal).

♣ Masa bunicului este de brad.

♣ Maria este în parc.

♣ Cerul vara este senin.

♣ E în mușuroi furnica harnică.

♣ El este al treilea.

6. Subliniază verbele și grupează-le în tabel.

♣ Corina este sora mea.

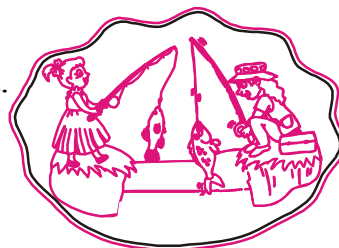
♣ Copila este frumoasă și deșteaptă.

♣ Ei sunt la pescuit în iazul din grădină.

♣ Ele sunt vesele și curioase.

♣ Diriginta clasei este dumneaei.

♣ Cărțile și caietele sunt în ghiozdan.

Funcția sintactică de predicat verbal	Funcția sintactică de predicat nominal

Test 9

Se dau textele:

- a) „Din frunzișurile grele
De-nnoptare, tot mai vin
Glasuri mici de păsărele...
Reci și palide-n senin
Se ivesc deasupra stele.“

(G. Topârceanu – *Acceleratul*)

- b) „Bunica a dat din cap fără mirare: poate că nici n-a înțeles.
Numai bunica a adormit...
Casa copilăriei e stinsă.“

(I. Teodoreanu – *Întoarcerea în timp*)

Cerințe:

1. Subliniază verbele din textele de mai sus.
2. Selectează din texte un verb care arată acțiunea și un verb care arată existența.

3. Scrie verbe cu înțeles opus pentru:

vin ≠ _____; se ivesc ≠ _____;

a dat ≠ _____; a adormit ≠ _____.

4. Scrie verbe cu înțeles asemănător:

vin = _____; se ivesc = _____.

5. Alcătuieste enunțuri în care cuvântul **vin** să aibă altă valoare gramaticală decât în text.

Test 16

Se dau textele:

- a) „Peste creștet de dumberavă
Norii suri își poartă plumbul,
Cu podoaba zdrențuită
Tremură pe câmp porumbul.”

(Octavian Goga – *Toamna*)

- b) „După ei, patru prichindei cu bărbi cărunte purtau un pătuț de mlață... Și pe un tronișor de piatră, sta o domniță mai mititică și bălaie. Avea pe cap cunună de maci sălbatici și era îmbrăcată într-o haină lungă ca piatra de rubin.”

(Mihail Sadoveanu – *Dumberava minunată*)

Cerințe:

1. Subliniază atributele din textele de mai sus, notându-le cu simbolul A.
2. Alcătuieste enunțuri în care cuvântul **plumb** să fie subiect și atribut.

3. Analizează cuvintele marcate din texte.

Complementul

Complementul este partea secundară de propoziție care determină un verb.

Bunicul sapă în grădină.

Întrebări: unde? când? cum? ce? de ce? pe cine? pe ce? cui? cu ce? cu cine? etc.

Complementul poate fi exprimat prin:

⇒ **substantiv:** Fetița mănâncă ^C mere.

⇒ **pronume:** Merg ^C la ea.

⇒ **numeral:** Mama alege pe ^C cei doi.

1. Descoperă părțile secundare de propoziție care determină verbele din propozițiile următoare.

- Apa curge (unde?) _____.
- Ramurile copacilor se apleacă (unde?) _____.
- Fulgerul spintecă (ce?) _____ clocotit.
- Băiatul așteaptă (unde?) _____ începerea orei.
- L-am văzut (pe cine?) _____ la (unde?) _____

vecinei.

- Fata pleacă (cu cine?) _____ la (unde?) _____.

2. Subliniază complementele. Indică printr-o săgeată cuvintele determinate de acestea.

- „Copila desface gura căciulii și privește puișorii.“
(I. Agârbiceanu – *Popor nou*)
- „Din zarzării livezii curgea înspre prisacă un râu de murmure.“
(I. Teodoreanu – *În casa bunicilor*)
- „Ardea în vatra de brazde foc înăbușit de paie putrede.
Fumegarea se ducea sul prin spărtura acoperișului.“
(Mihail Sadoveanu – *Mitrea Cocor*)